

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 10.

Lýsingaprisur fyri petitregul: 30 oyr. á forsiðuni, 20 oyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 6. mars 1928.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsum, brevasvarnarðum og skrivstovuni. Telf. 143.

2. árg.

Tandlæge BREND
traffes 11-5. Telf. 114.

LANDMANSBANKIN í monarkinum Danmørk er vorðin ein miðstöða fyri ósemju og klandri bæði á ein og annan hátt. Alt stríðið, sum ríkisstýrini, sum sitað hava, hava haft síðani Danmarks »nationala« skomm var opinbárað, tæið fólk fekk frænir um, at hin »fini« og hátt mentaði Etatsraad Glückstadt var ein búrdýgjur og blóðygil av dökkasta slag, er enn ikki lokið.

Sambandsríkisstýrið í Danmørk, fjótarað ríkissan til henda av stórvikjarinum sindraða og lamda bank, soleiðis at ríkiskassin skuldi vera vernd og trygd fyri bankan. Hettar tiktist øllum lögð at soleiðis varð fyriskipað, at staturin soleiðis beinleiðis legði uppi fyri at redda, tí hetta var ein av teim nógvu av einstaklingum eigandi og stýrdu bankum, tverri eitt syndarligt domi um einstaklingastjórn. Men Neergaard og fylgjusveinar lupu til og kastaðu statin upp ímóti bankanum, so hann ikki raplaði....

Nú er hesin banki aftur á vasi í blóðum og á ríkisdegi, og tæið hann framvegis er hjartabarn Neergaards, so er tað skiligt, at ríkisstýrið á sin hátt vil greiða hesa flokju, sum Neergaard hevur komið statinum í.

Ríkisstýrið er nú komið fram við einum uppskoti til eina »Orðning« av víðurskiftinum í landmannsbankamálum. Henda orðningin sum harra handilsráðharrin Slebsager ætlar at gjøgnumføra, eftir sinum uppskotið, er av tí stóru fjøld av donskum blóðum útlagt til ikki at vera nakað minni, enn at Slebsager ætlar at bjóða bankan út til auktið, og lata hann fara til hægstbjóðandi. Og koma ikki boð inn sum verð eru at taka við, ja, so er tað væl seinasta og einasti útvegur: at avliva hann. Ja, hetta er eisini ein máti til at vakja yvir landsins handilsvíðurskiftum. Handilsráðharrin framsetur uppskot, sum kann føra við sær ein av Danmarks størstu, og av útheiminum nógv umhildnu bankum verður lagdur oyðin. So er vorðið har hin harða honðin fær fastar tókur á.

Donsku blóðini bera boð um at tað ikki bert eru »de hjemlige« Pengehajer, der ligger paa Rov for at falde over Byttet, naar det gunstige Øjeblik er inde. Ogsaa den internationale Storkapital har strakt sine grid-

ske Fingre ud efter den fede Bid, der her var at hale. Inrigsmister Kragh har paa egen Haand været ude for at forhandle med udenlandske Banker om Statslaan og Finansiering af Landmandsbanken.

Hetta er domi um at peningavíðurskiftini fyri tað fyrsta eru sera vánalig, og síðani er henda vánaliga tíðin framkomin av berum blektaðum spekulatiðnum av villasta slag og so so seinast, men ikki minst, stórvikin. Eitt í heild sinu syndarligt domi um hesa núverandi samfundsskipanina.

Hvussu er sambandið imillum hin føroyska filialin »Føroya Banki« og hin stóra, mikíð umstridda, meginbankan í Keypmannahavn? spyrja tí fleiri Føroyingar. Og hvussu ætlast hesin bankin at koma burtur úr »ordningini«, sum hin danski handilsráðharrin fyrirleikar yvirfyri meginbankanum? Er tað soleiðis háttá at hesin bankin er heftur av hinum, so eru ongar grundur fyri, at hann kann sleppa óskaðlaður ígjøgnum skýrðing. Og verður hesin bankin brekaður av hesari skipan, sum handilsráðharrin er talsmaður fyri, so eiga Føroyingar sum skjótast at kanna eftir, um tað ikki kann gerast nakað fyri at forða fyri, at vit herheima í Føroyum koma at kenna sviðan av sorðilinum.

Um bankvíðurskiftir í hesum dogum hevur Dethlef Thomsen framsett sine áskoðan, og er hann vissur í, at vit her á landi standa nóg so fast fjótarað við hetta danska bankmál, sum nevnist: *Landmandsbankens Ordning*. Føroya Banki veit ikki, hvørt hann er keyptur ella seldur, skrivur Konsul Thomsen, og tað má sigast at verða nakað hart, at okkara einasti banki er soleiðis fyrirkomin, at hann veit seg hvorki keyptan ella seldan.

Er tað soleiðis statt, so eiga tey føroyski blóðini ikki at tuga, og okkara lögting eigir heldur ikki at lata slíkt um seg ganga, at ráðharrar og ríkisdagur í Danmørk loyva sær at hægjeiða soleiðis hin danska landmannsbankan, at tað skal sviða til okkum herheima. Her mega tí allir Føroyingar mótmæla. Harra Thomsen hevur talað við Andr. Samalsson um, at Føroya Banki má haldað uttanfyri og yvurdragast til Føroyingar sjálvar. Hetta tykist ikki at vera fólkatingsmanninum eftir tykki. Hann svarar bert, at Føroyingar orka ikki at keypa hesar aktiva, og eingir Føroyingar hava lati orð follið um, at teir vóru sintir til at keypa sín egna bank.... Nei, soleiðis sum ein altíð hevur

fata fólkatingsmannin, so hoyrur hann einki annað tos enn sambandstos, tað hevur borið hann fram lígartil, og at doma eftir hesum, so er hetta ikki so nógv skeivt: sambandið í Føroyum hevur aldri fostrað ta hugsan, at Føroya Banki átti at verði: *Banki Føroya Løgtings*.

Til at fostrað eina slíka hugsan hevur tann tokusveipta sambandshugsjónin aldri evnað ella verið før fyrj, til tess hava báðir oddamenn sambandsins, Effersee og Andr. Samalsson, lagt teirra megi og virki við, til eina hvorja tíð og stund, at halda fram fyri Føroyingum teirra máttloysi og vesaldóm og hitt ómakasleysa, í staðin fyri sjálvar at brýggja sitt hovd, at lata aðrar greiða allar stórra spurningar. Og imillum teir stóru spurningar má tí eisini bankspurningurin teljast. Sambandið í Føroyum hevur aldri sæð so langt — teirra sjónarringur er ov trongur til tess.

Men nú kemur málið okkum Føroyingum uppi hendi. *Vilja vit loyva tí danski ríkisdeginum, til at hægjeiða Føroya Bank eftir teirra tykki, um tað vil føra við sær, at hin danski Landmannsbankin »likviderar«, so tað sviður til okkara banka, og leypur, ikki bert kvøkk, men langvarandi ófrið í føroysk handilsvíðurskiftir? Toler okkara land eitt slíkt ódnarveður, sum vil lemja vinnulivið so at tað kunnu ganga mong mannaminir, til tað reisir seg aftur?*

Føroyingar eiga her at svara so hvassliga at tað munar: *danska ríkisstýrið og ríkisdagur má ikki røra við nakað, sum kann nerva bankan í Føroyum, uttan at tað verður heitt á Løgtingið fyrst*. Verður gingið uttanum Løgtingið, tá vilja vit harðliga mótmæla hesum atburði, og málið gongur sína sigursgond til loysningar: *Ein í øllum fornum og víðurskiftinum, Føroya vinnulivi til frama, fullfíggaður banki, sum er og og verður*.

Banki Føroya Løgtings.

Det færøske Fiskerilaan.

I Udvalget angaaende Regeringens Færeforslag rejste *Hans Nielsen* Spørgsmaalet om et virkeligt moderne Fiskeri paa Færøerne, idet han hævdede, at Regeringens Forslag ikke vilde faa nogen videre Betydning.

De konservative Udvalgsmedlemmer erklærede, at det nyttede ikke at tro paa Muligheden af at naa noget under den nuværende Regering, der som eneste Opgave havde at skære ned overalt.

Broytingartíð.

Um ikki við so ljósum vónum, sum »Tingakrossur« avmyndar, so tó við vónum um broyting viðvíkjandi mongum her á landi, leggur hin føroyski fiskimaðurin aftur til havs fyri at vinna sær og slum útkomið fyri hettar árið. So hevur hann í fleiri ár lagt út um várið við vónum um, at betri tíðir hava komið, men hvørja ferð hava vónirnar brosti. Endin er tí vorðin tann, at fiskimaðurin hevur mist allan átrúnað um betri tíðir; tí væl eru víðurskiftini herheima broytt á ymsar hættir, men peningaligan batan hevur hann lítlan ella ongan sæð. Hann er tí vorðin stírvín og trekur, og er ikki kvikur til at fata, at nú eru betur líkindi til at vinna eitt sindur longur áfram. Hann veit full væl, at ein broyting er í náð, men um hon verður til bata ella ikki, er fyri honum ein spurningur.

Ikki bert fiskimenn eru vissir í, at vit nærkast eini broytingartíð, men eisini hitt »stóra« politiska fylki, ið nevnið seg sambandspartíð, sær við myrkum eygum og daprum sinni ímóti eini broyting, sum liggur sera framarlaga í føroyskum politikki, sum ikki vil verða til bata fyri sambandspartíð, og við øði leikar í sum eitt fylki av vitleysum monnum. Oddamenn sambandsins royna, hvat teir kunna, fyri at verja sínar sessir á danatingi. *Andrass Samalsson* lovar hevnd yvir javnaðarmenn, tí teir skulu hava hjálpt sjálfstýrisflokkinum. Við rørdum sinni rýmur hann av landinum fyri at steingja seg inni á einum ella øðrum kamari á kongaborgini. Komin til hetta ævinfríslott hittir hann felaga sín landstingsmannin, sum gongur og drivur »langs dekk« í riddarasalimum, illfýsin í útjónd og myrkur í huga — hann leitar eftir einum uppfinnili, sum hann vil taka »patent« uppá. Knappliga stoðgar hann, brosar fyri seg sjálvan — hann hevur gátuna loyst: *tað er »Socialdemokratiet«*.

Landstingsmaðurin telegraferar heim. Í Føroyum situr »Dimma« og bíðar — og bíðar, og endiliga kom telegram; og so veit eingin av, fyri enn »Dimma« hevur fingið hovið fyri seg aftur, aftaná bakkslátturin, og flygur út imillum hitt lesandi føroyska fólk við »Feltmarskal Haigs Jordeferð« á forsiðuni, »En Meddelelse fra Henry Ford« á baksíðuni og innan í blaðnum »En Udtalelse af Landstingsmand Effersee«, javnstóis við »En kinesisk Barnepege«.

Sjálvsagt mátti øll lesa, og so er, vit lesa: »Effersee udtaler til »Berlingske«, at de to Socialdemokrater i Lagtinget faar Ansvar for, om Færøerne skal repræsenteres i Landstinget af en Person, der er ubetinget Tilhænger af Løsrivelsespolitiken«, og so sigur hann frá, at Stauning og Moltke verða sansaleysir, um javnaðarmenninir gera so og so. So vítt harra Effersee.

Sum kunnugt, er Løgtingið samansett av 10 sambandsmonnum, 11 sjálfstýrismonnum og 2 javnaðarmonnum, og kundi tað tí verið forvitnisligt at frætt, hvussu eitt danskt provinsblád skrivar um úrslitið av løgtingsvalinum. »Bornholms Socialdemokrat« skrivaði um harra Effersee: »Sambandspartiet har tilslett sig Venstre... Valget nu betyder, at Hr. Effersee, der skal paa Omvalg til Efteraaret, forhaabentlig vil falde som Landstingsmand, idet Selvstyrepartiet og Socialdemokratiet utvivlsomt vil gaa sammen og med 13 Stemmer mod 10 vælge en Landstingsmand, der tilsletter sig Oppositionen mod Madsen-Mygdal.« Seinri skrivar blaðið: »Ja, hvad hjalp det med alle Flagene og alle Hurraraabene for de færøske Folkedansere? Hvad betød den patriotiske Stemning, der fornylig skyldede op mod de fjærne Øer?« At endanum skrivar blaðið: »Storpolitisk set kan Socialdemokratiet naturligvis ikke have noget imod Lagtingsvalgets Udfald. Men det havde været nok saa ærefuldt for den danske Stat, om den havde stillet sig mere forstaaende overfor Færøerne, end Tilfældet har været.«

Hetta prógvar, at danskir javnaðarmenn ikki eru so illa við, um harra Effersee rýmur úr landstinginum. Javnaðarmenn á danska ríkisdegi hava einki brúk fyri honum, og vilja tí aldri koma til at sakna hann.

Hvør ið landstingsmaður verður, mega løgtingsmenninir um, teir um tað. Javnaðarmenn á tingi hava einki ilt gjørt, um teir lata harra Effersee sigla at Charlottenlund til. Roynði ikki hann tað, ið hann var mentur, í vetur at forða javnaðarmonnum at koma inn á ting? Og nú smædist hann ikki, men skríðir seg í biðilsbúnað fyri at friggja til javnaðarmenn. Hetta er »cannossa«-gongd við llt....

Hin týski keisarin Henrik IV noyddist at standa uttanfyri slotti í 3 dagar, áður enn hann slapp inn. Hin føroyski fyrrverandi politimaðurin noyddist at